

Puolustusvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Kemikaalit; REACH-asetuksen (EY N:o 1907/2006) mukainen rajoitus koskien lyijyn käyttöä ammuksissa ja kalastusvälineissä

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Kemikaalit; REACH-asetuksen (EY N:o 1907/2006) mukainen rajoitus koskien lyijyn käyttöä ammuksissa ja kalastusvälineissä (E 32/2025 vp): Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- apulaisosastopäällikkö Sara Kajander, puolustusministeriö
- neuvotteleva virkamies Hanna Korhonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- insinöörieversti Ari-Jaakko Tuominen, Puolustusvoimien logistiikkalaitos
- Technology Director Pekka Lintula, Nammo Lapua Oy

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ympäristöministeriö

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Pääasiallinen sisältö

Komission ehdotuksella rajoitettaisiin lyijypitoisten ammusten ja kalastusvälineiden käyttöä, hallussapitoa ja markkinoille saattamista, jos ne sisältävät lyijyä 1 painoprosentin tai enemmän (metallina ilmaistuna). Ehdotukseen sisältyy useita poikkeuksia sekä merkintöjä, ampumaratojen autorisointia ja riskinhallintatoimia koskevia vaatimuksia.

Sotilas- ja muut viranomaiskäytöt (esimerkiksi poliisi, rajaturvallisuus ja tulli), ammusten testaamiseen ja tutkimukseen liittyvät käytöt sekä sisäampumaradoilla tapahtuva käyttö olisi lähtökohtaisesti rajattu rajoituksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Valiokunnan lausunto PuVL 5/2025 vp

Valtioneuvoston kanta

Suomi tukee yleisellä tasolla komission tavoitetta vähentää lyijyn käyttöä kuluttajakäytössä. Suomen tavoitteena on varmistaa, että REACH-asetuksen mukainen rajoitusehdotus mahdollistaa EU:ssa ja Suomessa tapahtuvan ammustuotannon ja ampumaradoilla osana puolustuskyvyn ylläpitämistä tapahtuvan ampumaharjoittelun myös jatkossa. Suomi katsoo, että rajoituksen tavoitteiden saavuttamiseksi on tärkeä kiinnittää huomiota rajoituksen selkeyteen ja toimivuuteen, myös sen valvonnan näkökulmasta.

Suomi tukee komission ehdotusta koskien lyijyluotien markkinoille saattamista ja niiden käyttöä ampumaurheilussa, ja kannattaa erityisesti ehdotettua poikkeusta, jonka nojalla lyijyluotien käyttö ampumaradoilla ja lyijyluotien markkinoille saattaminen saavat jatkaa.

Suomi voi pääsääntöisesti hyväksyä komission ehdotuksen metsästyksessä käytettävien lyijypitoisten luotien osalta, mutta ehdottaa, että reunasyytytteisille 22 kaliiberin luodeille tehtäisiin ennen 10 vuoden siirtymäajan päättymistä tarkastelu, jossa selvitettäisiin korvaavien materiaalien saatavuutta sekä verrannollista taloudellisuutta, että suorituskykyä.

Suomi pitää tarkoituksenmukaisena, että lyijyluodeilla varustettujen metsästyksessä käytettävien keskisytytteisten patruunoiden (centrefire bullets), joiden luodin kaliiperi on suurempi tai yhtä suuri kuin 5.6 mm, siirtymäajoissa sovellettaisiin pidempää kuin esitettyä kahdeksantoista kuukauden määräaikaa, jotta teollisuus ehtisi sopeuttamaan toimintansa kasvavaan EU:n laajuiseen kysyntään. Suomi tarkastelee tätä kuitenkin osana neuvotteluissa saavutettua kokonaisratkaisua.

Lyijyhauleja koskevan siirtymäajan osalta Suomi voi osoittaa tarvittaessa joustavuutta, pitäen kuitenkin keskeisenä sitä, että markkinoilla olisi saatavilla siirtymäajan puitteissa korvaavia materiaaleja.

Suomi voi tukea yleisellä tasolla lähestymistapaa, jonka mukaan lyijyhaulien käyttö ampumaurheilussa ehdotetaan lähtökohtaisesti kiellettäväksi siten, että kiellosta on mahdollista poiketa tiettyjen edellytysten täytyessä.

Suomi kannattaa ensisijaisesti lähestymistapaa, jonka mukaan ampumaurheilussa käytettävien lyijyhaulien myyntiin, ampumaratojen autorisointiin ja tarpeellisten riskinhallintatoimien määrittelyyn liittyvät yksityiskohdat jätettäisiin jäsenmaiden omaan harkintaan.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

(1) Lyijy on vaaralliseksi luokiteltu raskasmetalli, jonka käyttöä säädellään EU:n kemikaaliasetus REACH:n mukaisin rajoituksin. Rajoituksia ja kieltoja on myös muussa sektorisääntelyssä. Lyijyhaulien käyttöä kosteikoilla koskevaa rajoitusta alettiin valmistella vuonna 2016. Rajoitus tuli voimaan 15.2.2021 ja sitä on sovellettu 15.2.2023 lähtien (Lyijy I).

Valiokunnan lausunto PuVL 5/2025 vp

Komissio julkaisi helmikuussa 2025 Euroopan kemikaaliviraston tekemään rajoitusehdotukseen pohjautuvan säädösehdotuksen, joka koskee laajemmin lyijyn käyttöä luodeissa, hauleissa ja kalastusvälineissä (Lyijy II).

(2) Lyijy I- ja Lyijy II -asetusvalmistelut ovat olleet puolustusvaliokunnan tiiviissä seurannassa alusta lähtien. Valiokunta on kannanotoissaan arvioinut lyijyasetuksen vaikutuksia maanpuolustukseen, erityisesti vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytysten turvaamiseen. Valiokunta korostaa, että on välttämätöntä varmistaa, että REACH-asetuksen mukainen lyijyn käyttörajoitusehdotus mahdollistaa jatkossakin sotilaallisen huoltovarmuuden kannalta riittävän lyijyluotien tuotannon sekä vapaaehtoisen maanpuolustuksen ampuharjoittelun ulkoampumaradoilla osana puolustuskyvyn ylläpitämistä.

(3) Valiokunta toteaa, että Lyijy I -rajoituksen osalta onnistuttiin varsin hyvin varmistamaan Suomen maanpuolustuksen toimintaedellytysten turvaaminen. Tästä on aiheellista esittää kiitos asiaa eri ministeriöissä edistäneille tahoille. Nyt käsittelyssä olevan Lyijy II -rajoitusehdotuksen osalta valiokunta yhtyy asiantuntijoiden näkemykseen siitä, että nykyisessä muodossaan komission rajoitusehdotus on erityisesti maanpuolustuksen tarpeiden kannalta selvästi parempi kuin Euroopan kemikaaliviraston alkuperäinen ehdotus.

(4) Valiokunta huomauttaa, että vaikka säädösehdotus onkin jo Suomen päätavoitteiden mukainen, siitä on mahdollista saada vieläkin tasapainoisempi ja myös valvonnan näkökulmasta toimivampi työstämällä sitä REACH-komiteassa valtioneuvoston kannan ja eduskunnan eri valiokuntien tekemien huomioiden pohjalta.

(5) Puolustusvaliokunta katsoo, että rajoitusehdotus on edelleen vaikeaselkoinen lukuisten poikkeusten ja siirtymäaikojen vuoksi ja näiden selkeyttämiseen on jatkovalmistelussa kiinnitettävä erityistä huomiota. Myöskään ampumaratoja koskevien lyijyhaulien käyttöön liittyvien riskinhallintatoimien sääntely REACH-rajoituksella ei ole valiokunnan mielestä paras tapa varmistaa, että radoilta edellytettävät riskinhallintatoimet ovat oikeasuhtaisia. Toimien määrittely olisi perusteltua jättää kansallisten ja alueellisten lupaviranomaisten vastuulle, jotta vaatimukset voidaan suhteuttaa paikallisiin olosuhteisiin.

(6) Puolustusvaliokunta on aiemmissa kannanotoissaan kiinnittänyt huomiota EU:n lyijyasetuksen kustannuksia kasvattavaan vaikutukseen vapaaehtoisen maanpuolustuksen lisäksi myös viranomaistoiminnassa. Jos lyijyluodit korvattaisiin jollakin muulla materiaalilla, kasvaisi luotien läpäisykyky. Tämän seurauksena myös turvallisuusala joutuisi varautumaan läpäisevämpiin luoteihin, jolloin suojavarustusten uusinta tulisi ajankohtaiseksi. Tästä tulisi merkittäviä uusia kustannuksia esimerkiksi poliisille.

10 vuoden siirtymäaika lyijyluotien ja -patruunoiden käytössä

(7) Komission lopullinen säädösehdotus rajasi ulkoampumaradat rajoituksen ulkopuolelle. Ampumaradoilla tapahtuva luotiharjoittelu voi siis jatkua entisellään, eikä rajoituksen odoteta vaarantavan myöskään Suomelle kansallisesti elintärkeää ammustuotantoa.

Valiokunnan lausunto PuVL 5/2025 vp

(8) Valiokunta toteaa, että ampumaradoilla käytettävät lyijyluodit ja -patruunat ovat käytännössä kaksikäyttötuotteita ja ne valmistetaan samoilla tuotantolaitteilla samoista raaka-aineista. Lyijyluodein tapahtuva ampumaharjoittelu ja riittävän ampumarataverkoston ylläpitäminen turvaavat paitsi viranomaisten toimintaedellytykset, myös reserviläisten ampumaharjoittelun. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ampumaradoilla lyijyluodit ammutaan taustavalliin, jossa lyijystä aiheutuva riski on hallittavissa teknisillä rakenteilla. Komission ehdottama poikkeus, joka mahdollistaa lyijyluotien käytön ampumaradoilla, on tarkoitettu pysyväksi. Poikkeusta kuitenkin arvioidaan 10 vuoden päästä.

(9) Valiokunta toteaa, että 10 vuoden tarkastelujakso on teollisten investointien näkökulmasta varsin lyhyt aika. Uhkana on, että kun käynnissä olevat investoinnit valmistuvat 3–5 vuoden kuluttua, investointikuluja ei saada katettua, jos tarkastelussa päädytään nykyisestä poikkeavaan ratkaisuun. Valiokunta katsoo, että tarkastelujaksoa olisi syytä pidentää merkittävästi ehdotetusta 10 vuodesta tai poistaa se kokonaan.

Reunasytytteisten patruunoiden rajoitukset

(10) Alkuperäisessä ehdotuksessa reunasytytteisten (pienoiskivääri/rimfire/22 LR) patruunoiden rajoituksille annettiin 5 vuoden siirtymäaika, jonka jälkeen asiaa tarkasteltaisiin uudelleen korvaavien tuotteiden saatavuuden ja suorituskyvyn näkökulmasta. Nyt siirtymäaika on kasvatettu 10 vuoteen, mutta tarkastelulauseke on poistettu kokonaan.

(11) Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan pienoiskiväärin 22 kaliiberin patruunan lyijyluodin rakenteen vuoksi on hyvin epätodennäköistä, että sille saadaan kehitettyä korvaava lyijytön versio, joka olisi tarkkuudeltaan hyvä ja hinnaltaan kohtuullinen. Valiokunta toteaa, että pienoiskivääriammunta on useimmille nuorille ensikontakti ampuma- tai metsästysharrastukseen sekä turvalliseen aseenkäsittelyyn. On kokonaisuunpuolustuksen etu, että valtaosalla varusmiehistä on jo palvelukseen tullessa hallussaan perustiedot turvallisesta aseiden käsittelystä ja ampuma-aseiden toiminnasta. Edellä todettuun viitaten valiokunta katsoo, että reunasytytteisille patruunoille pitäisi myöntää pysyvä poikkeus.

Muita huomioita

(12) Ammustuotanto on keskeinen osa huoltovarmuutta. Komission ehdotus keskisytytteisten isojen kaliiberien lyijyluotien käytön kieltämisestä 18 kuukauden siirtymäajalla vaikuttaa korvaavalla materiaalilla tuotettujen ammusten saatavuuteen Suomessa. Saadun selvityksen mukaan tuotantoon tehtävät muutokset vaikuttavat panosten saatavuuteen ja hintoihin. Sitä kautta komission ehdotuksella on merkittäviä vaikutuksia huoltovarmuuteen.

(13) Asiantuntijakuulemisissa tuli esiin, että lyijyluotien käyttö ampumaratojen ulkopuolella tulee sallia pysyvästi sellaisissa tapauksissa, joissa ammunta tapahtuu suljettuihin luotiloukkuihin ja joista ei aiheudu lyijypäästöjä luontoon. Tämä mahdollistaa muun muassa tilapäisten ampumapaikkojen perustamisen esimerkiksi reserviläisten maastoammuntojen tai ampumahihtokilpailujen yhteyteen, jos virallista ampumarataa ei ole käytettävissä kilpailupaikalla.

Valiokunnan lausunto PuVL 5/2025 vp

(14) Patruunapakkauksiin ehdotetaan merkintää lyijyvaroituksesta. Patruunavalmistajien tulee varmistaa, että asetuksen tultua voimaan 18 kuukauden kuluessa patruunapakkauksissa on varoitusmerkinnät sillä EU-kielillä, jolla tuote saatetaan markkinoille. Käytännössä kaikkiin pakkauksiin tulisi varoitus 24 EU-kielillä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan jo nyt patruunapakkaukset ovat täynnä pakollisia tuotetietoja ja -varoituksia. Valiokunta katsoo, että lyijyvaroitus olisi tarkoituksenmukaista lisätä pakkaukseen punaisen kolmion sisällä olevalla Pb-maininnalla.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Puolustusvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 4.9.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Autto kok
varapuheenjohtaja Mikko Savola kesk
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Tomi Immonen ps
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Jani Kokko sd
jäsen Jarno Limnell kok
jäsen Juha Mäenpää ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Paula Werning sd
varajäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola